

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ» ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№3 (31) шілде-қыркүйек 2022

ISSN 2710-3994

Бас редактор:

Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

Абашиин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Европа университеті (Ресей)

Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызығыз мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)

Аяган Бүркітбай Фелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)

Әлімбай Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)

Әбусеитова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)

Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)

Голден Кэтти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)

Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)

Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)

Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)

Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)

Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)

Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қыпшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)

Матыжанов Кенжехан Исламжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)

Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)

Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)

Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)

Римантас Желвис (Želvyus Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)

Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)

Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)

Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)

Сыдықов Ерлан Бәтташұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)

Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)

Жауапты редактор:

Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы

Ғылыми редактор:

Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы

Редактор:

Кубеев Рустем Жаулыбайұлы

Жауапты хатшы:

Раушан Жәліқызы

Техникалық хатшы:

Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Абашин Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)

Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)

Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)

Абусейтова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)

Абиль Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)

Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)

Голден Кэйти Стромил (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)

Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)

Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)

Кожамжарова Дария Пернешовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)

Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)

Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)

Кокебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)

Кумекоев Болат Ешмухамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)

Матыжанов Кенжехан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)

Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)

Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)

Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Гданьска (Польша)

Римантас Желвис (Želvyys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)

Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)

Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)

Сыдыков Ерлан Батташевич – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)

Таймагамбетов Жакен Кожакметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна

Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна

Редактор:
Кубеев Рустан Джаулыбайулы

Ответственный секретарь:

Раушан Жәліқызы

Технический секретарь:

Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)

Abdyrakhmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkitbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyzhanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Raushan Zhalikyzy

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

АНТРОПОЛОГИЯ АНТРОПОЛОГИЯ ANTHROPOLOGY

https://doi.org/10.51943/2710-3994_2022_31_3_353-360

FTAMP 03.61.91

БАТЫС ҚАЗАҚСТАН КЕШЕНДІ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ-ЭТНОАРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ЭКСПЕДИЦИЯСЫНЫҢ 2021 ЖЫЛЫ ҚОБДА ӨЛКЕСІНДЕ ЖҮРГІЗГЕН ЗЕРТТЕУЛЕРІ

С.Е. Әжіғали, Б.Ә. Әшім*

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты, Қазақстан, Алматы.

*Автор-корреспондент

E-mail: s.azhigali@gmail.com (Әжіғали), ashim.baglan@gmail.com (Әшім).

Андатпа. Мақалада Қобда өлкесінде 2021 жылы жүргізілген кешенді этнографиялық-этноархеологиялық зерттеулердің далалық материалдары жарияланып отыр. Зерттеудің негізгі нысаны XIX ғ. аяғы – XX ғ. басындағы қазақтардың көне зираттары болып табылады. Зерттеу жұмыстарының нәтижесінде Қобда ауылы және оның солтүстік-батыс бағыты, яғни «Ұлы Қобда» өзенінің бойымен Ақраб ауылына дейінгі өңірлердегі XIX ғ. аяғы – XX ғ. басына жататын Жалғыз мола бейіті, Қара мола қорымы, Саға мола бейіті, Ақмола қорымы және атауы белгісіз болған төрт қазақ зираты сипатталады, ондағы әулеттік немесе үлкен отбасыларға арналған қорғандары және құлпытастары талқыланады. Сонымен қатар, аудандық Қобда мұражайы туралы және Молда Шәріп мешітінің архитектуралық ерекшеліктері қарастырылады.

Түйін сөздер: Қобда өлкесі, Қобда мұражайы, қазақ зираты, Жалғыз мола бейіті, Қара мола қорымы, Саға мола бейіті, Ақмола қорымы.

MPHTI 03.61.91

НЕКОТОРЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЙ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ КОМПЛЕКСНОЙ ЭТНОГРАФО-ЭТНОАРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ 2021 ГОДА В ХОБДИНСКОМ РЕГИОНЕ

С.Е. Ажигали, Б.А. Ашим*

Институт истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. Казахстан, Алматы.

*Корреспондирующий автор

E-mail: s.azhigali@gmail.com (Ажигали), ashim.baglan@gmail.com (Ашим).

Аннотация. В статье излагаются полевые материалы этноархеологических исследований, проводившихся в Хобдинском регионе в 2021 году. Объект исследования – старые казахские кладбища конца XIX – начала XX в. По результатам исследовательских работ дана характеристика погребальным комплексам Жалғыз-мола, Кара-мола, Саға-мола, Ақмола и четырех безымянных казахских кладбищ, относящихся к периоду конца XIX – начала XX в. и расположенных к северо-западу от аула Хобда, то есть вдоль реки Большая Хобда на территории по направлению к аулу Ақраб; проведен анализ курганов и кулпытасов, принадлежащих семейным и большесемейным группам. Характеризуется районный Хобдинский музей, рассматриваются архитектурные особенности мечети Молда-Шарип.

Ключевые слова: Хобдинский регион, Хобдинский музей, казахские кладбища, комплекс Жалгыз-мола, могильник Кара-мола, кладбище Сага, могильник Акмола.

IRSTI 03.61.91

SOME RESEARCH RESULTS OF THE WEST KAZAKHSTAN INTEGRATED ETHNOGRAPHIC AND ETHNOARCHAEOLOGICAL EXPEDITION IN 2021 IN THE KHOBDA REGION

S.E. Azhigali, B.A. Ashim*

Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology, Kazakhstan, Almaty.

*Correspondent author

E-mail: s.azhigali@gmail.com (Azhigali), ashim.baglan@gmail.com (Ashim).

Annotation. The article presents the field materials of ethnoarchaeological research conducted in the Khobda region in 2021. The object of research is the old Kazakh cemeteries of the late XIX – early XX centuries. According to the results of research, the characteristics of the burial complexes of Zhalgyz-mola, Kara-Mola, Saga-Mola, Akmola and four unnamed Kazakh cemeteries belonging to the period of the late XIX – early XX century and located northwest of the village of Khobda, that is, along the Uly Khobda River in the territory towards the village of Akrab are given; the analysis of mounds and kulpytas belonging to family and large-family groups was carried out. The regional Khobda Museum is characterized, the architectural features of the Moldasharip mosque are considered.

Key words: Khobda region, Khobda Museum, Kazakh cemeteries, Zhalgyz-mola complex, Kara-mola burial ground, Saga cemetery, Akmola burial ground.

Кіріспе. Ақтөбе облысында 2021 жылдың 03 тамыздан 03 қыркүйек аралығында Батыс Қазақстан кешенді этнографиялық-этноархеологиялық экспедициясы зерттеу жүргізді. Экспедицияны Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты мен Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі бірлесіп өткізді. Кешенді экспедицияны Институттың бас ғылыми қызметкері, профессор С.Е. Әжіғали басқарды. Экспедицияның мақсаты аудандық өлкетану мұражайларын және ауыл төңіректерінде орналасқан және шалғайда жатқан қазақ ескерткіштерін (зираттар, қорымдар және мешіттер) зерттеу және жолай информаторлардан қызықты тарихи оқиғалар, этнографиялық мәліметтер жинақтау болды. Кешенді экспедицияның маршруты негізінен Ақтөбе қаласынан шығып, батыс және оңтүтік-батыс бағытта жүрді. Қазіргі аудандық бөлініс бойынша Қобда, Ойыл және Байғанин аудандары қамтылды. Алайда, мақалада Қобда өлкесінде жүргізген зерттеу жұмыстарының нәтижелерін қарастырылады. Алдағы уақытта Қобда ауданымен қатар, жоғарыда аталған Ойыл, Байғанин аудандарында жүргізген зерттеулердің нәтижелері толықтырып, ғылыми басылымдардың бірінде жарияланатын болады.

Материалдар мен әдістер. Мақалада авторлардың 2021 жылы Қобда өлкесінде жүргізілген «Батыс Қазақстан кешенді этнографиялық-этноархеологиялық экспедициясы» (жетекшісі С.Е. Әжіғали) кезінде жинаған материалдары қарастырылады. Негізінен мақала этнография, этноархеология және жаңа ғылыми бағыт қазақ ескерткіштануы ғылым салаларын қамтып жатыр. Мақалада эмпирикалық сипаттау, талдау әдістері кеңінен қолданылды.

Экспедицияның ғылыми нәтижелері. Алғашқы далалық зерттеу жұмысы Қобда өңірінен басталды. Экспедицияның негізгі жұмысы аудан орталығы Қобда ауылында орналасқан орталық музейді зерттеуге басымдық берілді. Музей ресми түрде «Ақтөбе облысы тарихи-өлкетану музейі Қобда бөлімшесі» аталады. Музей аудандық әкімдігі ғимаратының ішінде бір бөлмеде, яғни, нақтырақ айтқанда, бұрынғы партия қызметкерлеріне арналған кітапханада орналасқан. Музей өткен ғасырдың 90 жж. ашылғанымен, өз алдына әлі күнге дейін ғимарат берілмеген. Дегенмен, әкімдіктегі бір бөлмеде орналасқан мұражай Қобда ауданының бай тарихын дәріптеуін осы

күнге дейін жалғастырып келеді. Барлық жәдігерлерін толық көрсете алмаса да, біршама құнды жәдігерлері мұражай экспозициясында қойылған. Негізінен музей тақырыптық экспозициясы бойынша рет-ретімен орналасқан. Жалпы экспозицияда құнды түпнұсқа жәдігерлермен қатар, кейбір тақырыптарды кеңінен ашу үшін қосалқы материалдармен толыққан. Мысалы, стендтерде фотосуреттер, түсіндірме мәтіндер, газет-журналдарда шыққан мақалалар және т.б. берілген. Музейдің экспозициясынан өлкенің табиғаты және ежелгі дәуірден бүгінгі күнге дейінгі тарихы, мәдениеті жайында біршама қызықты мағлұматтар алуға болады. Ең алдымен музейдің экспозициясы өлкенің табиғат және археологиялық мұраларына арналған тақырыптан басталады. Онда түпнұсқа жәдігерлер – археологиялық қазба кезінде табылған ежелгі қыш құмыралар, Қиылдан табылған сардардың кіреуке сауыты (XVIII ғ.) қойылған. Одан кейін өңірдің батырлар, дін қайраткерлері, киелі орындар тақырыбына арналған стендтер жалғасады. Онда, түпнұсқа түріндегі жәдігерлер болмаса да, қызықты фотосуреттер, түсіндірме мәтіндер, мақалалар сияқты мәліметтер берілген. Келесі экспозиция өлкенің дәстүрлі тұрмыстық-шаруашылық мәдениетін суреттейтін құнды түпнұсқа жәдігерлерге орын берілген. Онда үй жиһаздары, дәстүрлі шаруашылық заттары, теріден жасалған шаруашылық бұйымдар, темірден жасалған түрлі заттарды көруге болады. XIX–XX ғғ. өңірлерге орыс және басқа да халықтардың қоныстануы және жергілікті қазақтардың олармен мәдени байланыстарының әсерінен қазақтардың тұрмысындағы көптеген шаруашылық заттардың өзгерістерге ұшырағанын және жаңашылдықты байқауға болады. «Қазақ қасіреті. Зұлмат пен үрей» тақырыбына арналған экспозициясы өте шағын болса да, қосалқы материалдармен қамтылып, кейбір экспонаттар қойылған. Сонымен қатар, 1939-1945 жж. екінші дүниежүзілік соғысы, одан кейін тың және тыңайған жерлерді игеру жылдарына арналған экспозицияда өңірден шыққан батырлардың, соғыс ардагерлерінің, тың игерушілердің өмірдері, суреттері, кейбір қолданған заттары, медальдары, ордендері музейдің төрдегі экспозициясын толықтырып тұр. «Музыкалық инструменттер» экспозициясы барлығы дерлігі дәстүрлі болмаса да, қызықты түпнұсқалы экспонаттармен толыққан. Осыдан кейін совет дәуірі кезеңінде қолданған кейбір тұрмыстық-шаруашылық заттармен жалғасып, Тәуелсіздік Қазақстан экспозициясымен аяқталады.

Жалпы музейде 100-ге жуық экспонаттың суреті салынып, өлшенді; 45 жуық экспонаттың фототіркеуі жасалды; 30-ға жуық экспонаттың толықтай сипаты жазылды; «Дін сәулесін түсірген» (Ақтөбе, 2018), «Далама мешіт салдырған – артына мұра қалдырған Бірмағамбет ұста және ол тұрғызған мешіттер» (Ақтөбе, 2016), «Қобда өңірінің діни қайраткерлері» (Ақтөбе, 2020) атты музейде сақталған өңірдің дін тарихына байланысты кітаптардың көшірмесі алынды.

Осыдан кейінгі экспедицияның зерттеу нысаны Қобда да орналасқан татар типіне ұқсатып салынған Молда Шәріп мешіті болды. Мешіттің имамы Абай Шымболатовтың (1992 ж. Талдысайда туған, руы табын-айдары, Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университетінің түлегі) айтуынша, «мешіт 2007 ж. Шәріп молданың балдарының қолдауымен салынған. Сондықтан да мешіттің атауы аталарының есімімен байланыстырып «Шәріп молда мешіті» деп аталды дейді.

Мешіттің сыртқы келбеті бір қабатты, жалпы жоспары оңтүстік, оңтүстік-батыстан – солтүстік, солтүстік-шығыс бағытта созыла орналасқан. Мешіт қабырғасының сыртқы жағы қызыл кірпішпен қапталған. Шатыры төрт жаққа құламалы етіп жабылған. Солтүстік, солтүстік-шығыс жағында биік мұнарасы тұрғызылған. Мұнарасы сегіз қанатты етіп салынып, төбесі конус түрінде жабылған, ұшар басында айшығы бар. Мешіттің ішкі бөлмелері – намаз оқитын бөлме және шаруашылық-қызметтік бөлмелері – имам бөлмесі, тахаратхана (дәрет алатын орын), дәліз, кіреберіс бөлмелерден тұрады. Мешіттің негізгі намаз оқитын бөлмесі тіктөртбұрышты, әрі кең және ішіне жарықтың мол түсуі үшін сегіз терезесі салынған. Бөлменің оңтүстік, оңтүстік-батыс қабырғасында михрабы орналасқан. Михрабы жарты шеңберлі етіп апсида болып келген. Михраб жанында, яғни бөлменің оңтүстік-батыс бұрышында ағаштан жасалған бес баспалдақты мінбері болса, бөлменің солтүстік-батыс бұрышында әйелдерге арналған намаз оқитын шағын орын берілген. Оны шаршы етіп матамен (пердемен? – Б.Ә.) бөліп қойған. Сонымен қатар,

бөлменің солтүстік-шығыс бұрышында балаларға дәріс өткізетін орын да қарастырылған. Онда балалар жазатын бірнеше аласа үстелдер, дәріс тақтасы және кітап сөрелері қойылған.

Бөлменің солтүстік, солтүстік-шығыс жағы шаруашылық-қызметтік бөлмелермен жалғасады. Әуелі, солтүстік, солтүстік-шығыс жағында коридор орын тепкен. Осы коридордың шығысында имам бөлмесі, солтүстік, солтүстік-шығысында тахаратхана (жоғарыда айтып өткеніміздей, төбесінен мешіттің биік мұнарасы көтерілген) және батысында кіреберіс бөлмемен аяқталады.

Мешіттің ауласына кіреберіс жерде, көше бойында дін қайраткерлеріне арнап саяжол (аллея) салынған. Онда осы өңірден шыққан көптеген дін қайраткерлерінің есімдері, өмір сүрген жылдары көрсетілген. Оларды толығырақ атап өтер болсақ: Қазақай ахун Мұхаммадбин Ғали Дагестани Қазі (1711–1796), Әділ Хәзірет Әренжанұлы (1849–1925), Жұмағұл ахун Байшуақұлы (1858–1934), Сағидолла хазірет Жұмағұлұлы (1876–1964), Сүлеймен хазірет Мұсылманұлы (Сүлеке) (1830–1907), Бисен хазірет Абдоллаұлы (1878–1969), Сатай хазірет Игілікұлы (1847–1933), Хисамедин хазірет (1843–1920), Кәрімберген хазірет Сарқұлұлы (1886–1974), Алданияз хазірет Балжанұлы (1845–1925), Абдолла Амандықұлы (Әбдірахман) (1829–1905), Бірмағамбет Көшімқұлұлы (Бірімән) (1846–1922), Байгелдинов Хүсейін хазірет Нәкешұлы (1893–1940), Ізтілеу хазірет Бекенұлы (1857–1917), Бекмағамбет Бекпан хазірет Кенбайұлы, Тілеміс хазірет Тінәліұлы (1864–1925), Әжігерей Әбдірұлы (1879–1938), Рахманқұл Баймағамбетұлы, Мүбәрәк Рахманқұлұлы (1898–1933).

Жалпы бұл өңірде ХХ ғ. 30-шы жж. дейін көптеген мешіттер болған (Қазақ мешіттерінің ..., 2016). Олардың тарихи деректерде және бүгінде ел аузында сақталған әңгімелерде көп айтылғанымен, қазіргі күнге дейін нақты орны сақталғаны өте аз. Тек, қазіргі таңда біршама жақсы сақталған осы өңірдегі тарихи мешіттердің бірі «Шәкен ишан мешіті» (Әжіғали, Әшім, 2020: 233-234 бб.). 30 жж. түрлі дінге қарсы науқандар барысында дін қайраткерлері қудаланып, көптеген мешіттердің қиратылғаны, жабылғаны белгілі. Бүгінде бұл жөнінде Қобда өңірінің арнайы дін тарихын зерттеп жүрген өлкетанушылар Ж.О. Абуллина, Д.А. Абатова құрастырған мына кітаптарынан кейбір қызықты мағлұматтар алуға болады: «Дін сәулесін түсірген» (Ақтөбе, 2018), «Далама мешіт салдырған – артына мұра қалдырған Бірмағамбет ұста және ол тұрғызған мешіттер» (Ақтөбе, 2016), «Қобда өңірінің діни қайраткерлері» (Ақтөбе, 2020). Сонымен қатар, көптеген мешіттерді салған, осы өлкеде ерекше танылған шеберді де атап өткеніміз жөн. Ол сәулетші «Бірімән» атанған Бірмағамбет Көшімқұлұлы есімін бұл өңірде мақтанышпен айтады. Ол дін жолын ұстанған белгілі шебер болған. Оның осы өңірде бірнеше мешіт тұрғызғанын тарихи ауызша деректерде және жалпы көпшілік әдебиеттерде көп кездеседі (Бекназаров, 2005).

Экспедицияның келесі маршруты Қобда ауылының солтүстік-батыс бағытына қарай жүріп, «Ұлы Қобда» өзенінің бойымен Ақраб ауылына дейінгі өңірлер қаралды. Онда аты белгісіз 4 қазақ зираты, Жалғыз мола бейіті, Қара мола қорымы, Саға мола бейіті, Ақмола қорымдары зерттелді. Барлығы дерлігі ХІХ ғ. аяғы – ХХ ғғ. басына жататын қазақ ескерткіштері болып табылады. Негізінен бұл бағыттағы экспедиция маршрутының ізденістері барлау түрінде жүрді. Онда кездескен ескерткіштерді қысқаша сипаттау, фототіркеу жасау, кейбір қызықты ескерткіштердің суретін салу және кейбір ерекше зираттардың жалпы орналасу жоспарын көзмөлшермен түсіру болды.

Экспедицияның алғашқы нысаны «Ұлы Қобда» өзенінің оң жағалауы бойында, Қобдадан 14 км солтүстік-батыста орын тепкен атауы белгісіз қазақ бейіті есепке алынды. Бейіт өте шағын әрі толықтай бүлініп, молалары шағын төбе күйінде қалған. Сақталған құлпытасы біреу ғана және таңбасы сақталған сынық құлпытас жатыр. Таңбасы тарақты-табын руыныкі. Бейіттің солтүстігінде, Қобдадан солтүстік-батысқа қарай 17,8 км жерде тағы да атауы белгісіз қазақ зираты зерттелді. Зират біршама үлкен болған, оның орналасу жоспары батыс, оңтүстік-батыстан – шығыс, солтүстік шығыс бағытта созылып жатыр (170x110 м). Зираттың басым бөлігі топырақ үйіндісі күйінде қалған. Оның тек 20 шақты құлпытастары сақталған. Біз зерттеу кезінде тек құлпытастары бар нысандарға 20 қазықша қойып шықтық. Құлпытастардың ішінде бесеуі ғана жақсы сақталған, он төрті жерде құлап жатыр, ал алтауы сынып, сынықтарының кейбірі

топырақ астында көмілуде. Құлпытастары әдеттегідей, әсем ою-өрнектерімен безендіріліп, араб графикасымен жазылған. Таңбалары тарақты-табын руыныкі. Кейбір құлпытаста (№ 9 қазықша) бір ерекшелігі ою-өрнек, көркемдік безендірулер жоқ десе де болады, таза эпиграфикалық ескерткіш (сурет 1). Құлпытастағы эпиграфикалар біршама жақсы сақталған және қалың мүк басып жатыр. Құлпытастардың кейбірінде негізі-іргетасы бар құлпытастар кездесті. Оның жоспары шаршы (квадрат) болып келген. Іргетаста бедерленген өрнектер өше бастаған. Мұндай құлпытастар сирек кездесетін ескерткіштің бірі. Сонымен қатар, № 10 қазық құлпытасымен бірге төрткүлақ түрінде қам кесектен тұрғызылған құрылыс біршама сақталған деуге болады. Оның батыс қабырғасы біршама жақсы сақталғанымен, қалған бөлігі толықтай бұзылып, тек іздері ғана қалған. Негізінен мұнда кешенді эпиграфикалық зерттеу қажет. Осыдан кейін экспедиция маршруты Ақсай ауылынан 6,09 км солтүстік-батыста орналасқан тағы атауы белгісіз қазақ зиратында болды. Зираттың орналасу жоспары негізінен солтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа қарай созыла орналасқан. Жобамен зираттың жалпы көлемі 90x60 м. Зиратта 20 жуық көне нысан тіркелді. Зерттеу барысында 16 қазықша қойылды. Зираттың солтүстік бөлігінде қазіргі заманғы бейіттер шоғырланған. Олар 1960 ж. бастап 2020 ж. аралықты қамтиды. Онда жылқышы, байұлы беріш, байсары, кете рулары жерленген. Құрылысы ақ силикаттан төрткүлақ етіп тұрғызылған. Зираттың орта бөлігінде бес құлпытас жақсы сақталған. Олар көпаярусты әрі әсем ою-өрнектерімен безендірілген көрнекті құлпытастар қатарына жатқызуға болады (сурет 2). Тарақты-табын руларының таңбасы бар. Зираттың оңтүстік бөлігінде 10 жуық тас қоршаулары жатыр. Олардың басым бөлігі топырақ үйіндіге айналу үстінде. Кейбірінде қарабайыр стелалар сақталған. Онда таңбалар да кездеседі. Қоршауға пайдаланылған тастары қарабайыр болып келген, толықтай мүк басқан. Зираттан солтүстік-батысқа қарай 24,79 км жерде кездейсоқ жалғыз құлпытас кездесті. Құлпытас «Дениз» (ЖШС) базасының жанында орналасқан. Осы базаның тұрғыны Тұрсынбаев Мейрамның айтуы бойынша (1985 ж. туған, руы – байұлы-алаша) бұл жерді жалғыз мола атайды. Жалғыз құлпытас болғандықтан аты «жалғыз мола» аталған болуы керек-ті. Құлпытас негізінен біршама жақсы сақталған. Араб графикалық жазуы жақсы көрінеді. Тарақты-табын руының таңбасы да сақталған. Жалғыз мола бейітінен солтүстікке қарай 4 км жуық жерде әдеттегідей тағы атауы безгісіз қазақ бейіті зерттелді. Бейіт негізінен шағын болып келген. Дегенмен, бейіт екі бөліктен тұрады. Біріншісі, көне

Сурет 1. Эпиграфикалық құлпытас

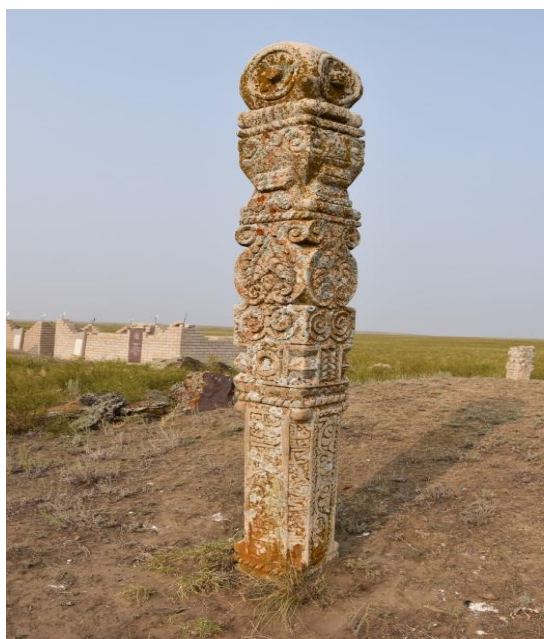

Сурет 2. Бірнеше сатылы әсем өрнекті құлпытас

кезең болса, екіншісі қазіргі заманғы бөлігі. Бейіттің көне кезеңге жататын бөлігі зираттың жалпы жоспарының ортаңғы бөлігінде орналасқан, ал қазаргі заманғы бөлігі көне бейіттің батыс, шығыс және солтүстік шығыс жағын қоршай шоғырланған. Көне кезеңге тән бөлігі негізінен тек құлпытастардан тұрады. Олардың тек төрт-бес ғана құлпытасы сақталған. Таңбалары

тарақты-табын және шөмішті руларына тән. Батысы мен шығысы жалпақай болып келген эпиграфикалық құлпытастар басым. Мұнда да кешенді эпиграфикалық зерттеулер қажет. Ал қазіргі заманғы бөлігі 1960 ж. бастап 2016 ж. дейінгі аралықты қамтиды. Онда бейіттің басым бөлігі төртқұлақты болып келген. 90 жж. негізінен құрылысына темір қоршаулармен жасалған болса, кейінгі жылдары силикатпен тұрғызылған.

Ары қарайғы ізденістер Ұлы Қобда өзенінің оң жағалауы бойымен жалғасып, Жарық ауылынан 4,03 км солтүстігінде орналасқан Қарамола қорымы болды. Ауыл тұрғындары мұны «Қарамола қорымы» атайды. Қорым солтүстік-батыстан оңтүстік-шығысқа қарай созыла орналасқан. Қорымның солтүстік-шығысында бес-алты шақты қазіргі заманғы молалар. Олардың барлығы дерлігі ақ силикаттан тұрғызылған. Негізінде қорымда 150 жуық нысан бар. Оның басым бөлігі сопақша тас қоршаулардан тұрады. Шақпақ тастардан ретсіз қаланған қоршаулар көп. Оларды мүк басқан. Кейбір қоршауларда батыс жағында стелалар да кездеседі. Сонымен қатар, плита тастармен қоршалған «қорған» түрін де көруге болады. Онда алты-сегіз адамның жерленгені байқалды. Қорымда мұндай қорғанның үшеуі бар. Қорымда 25 жуық құлпытастар сақталған (тоғызы құлап, сынып жатыр). Құлпытастардың басым бөлігі көпаярусты болып келген және кейбірі эпиграфикалық құлпытаста кезігеді. Оның ішінде көрнекті алып құлпытаста бар (сурет 3). Сондай-ақ, қорымда кездейсоқ жерде құлап жатқан балбалтас табылды. Оның кеудесінде тарақты-табын руының таңбасы салынған-ды. Жалпы қорымда кешенді түрде, әсіресе эпиграфикалық зерттеулер қажет. Уақыттың тығыздығына байланысты тек екі құлпытастың суреті салынды.

Сурет 3. Қарамола қорымы құлпытасы

Сурет 4. Ақмола зиратының алып құлпытасы

Ақраб ауылынан шығысқа қарай 6,68 км жерде орын тепкен тағы атауы белгісіз қазақ зираты зерттелді. Зерттеу кезінде зиратқа 34 қазықша қойылды. Жалпы зират солтүстіктен оңтүстік бағытта созыла шоғырланған (жобамен 90x60 м.). Зираттың батысында 50-60 м қашықтықта археологиялық оба орналасқан. Оның қасында тағы көне тасүйме күйінде қалған үш-төрт моланың іздері жатыр. Зираттың жалпы жоспарының солтүстік жағында құлпытастар және тас қоршаулар басым. Ал, оңтүстік жағы негізінен қорғандардан тұрады. Айта кету керек, мұнда жақсы сақталған ескерткіш түрі – құлпытастар. Онда 22 құлпытас бар. Мұндағы құлпытастарды әдеттегідей екіге бөлуге болады: көпаярусты және төрт қырлы – батыс пен шығыс беті жалпақай болып келген эпиграфикалық құлпытастар. Негізінен құлпытастармен байланысқан сопақша топырақ үйінділері басымырақ. Құлпытастарда тарақты-табын, бір құлпытаста төртқара (?) руларының таңбалары бедерленген. Сонымен қатар, тас қоршаулар;

құлпытаспен байланысқан, жоңылған ірі блоктастардан ешқандай растворсыз бір-бірімен үйлестіре қаланған қоршау да кездесті. Сондай-ақ, зираттың оңтүстік жағын қамтыған сегізге жуық «қорғандар» тұрғызылған. Әулеттік немесе үлкен отбасыларға арналған мұндай қорғандардың жоспары әртүрлі болып келген. Бірі сопақша, бірі дөңгелене келіп, бір-біріне жалғасып жатады. Құрылыс материалдары қарабайыр тастарды және кейбірінде тегіс плита тастарды шебер әрі берік етіп қаланғанын көруге болады. Зерттеу жұмыстары кезінде – зираттың жалпы орналасу жоспары көзмөлшермен түсірілді, фототіркеу жұмыстарымен қатар, кейбір ерекше құлпытастардың суреті мен өлшемі алынды.

Үлкен Қобда өзенінің сол жағалауында орналасқан, Ащықара ауылының оңтүстік-батысындағы Ақмола зираты Қобда өңіріндегі ізденіс жұмыстарымыздың соңғы ескерткіші болды. Зираттың басым бөлігі қазіргі заманғы кезеңге жатады. Құрылыс материалдары ақ силикаттан тұрғызылған. Барлығы дерлігі төртқұлақты етіп салынған. Қорымның орта тұсында көне бейіттер шоғырланған. Көне бейіттер жалпы зираттың орта бөлігінен бастап батыс бағытқа қарай созыла орналасқан. Негізінен XIX ғ. соңы XX ғ. басына жатады. 15 шақты құлпытас сақталған (оның үшеуі сынып жатыр). Батыс пен шығыс беті жалпақай болып келген эпиграфикалық құлпытастар және көпжұрты құлпытаста бар. Онда тарақты-табын руының таңбалары бедерленген. Биіктігі 2,90 м болатын көпжұрты алып құлпытасты көруге болады (сурет 4). Мұнда көп жағдайда құлпытаспен байланысып жатқан мүжілген саз балшық қалдықтарының төбе үйінділері басым.

Қорытынды. Сонымен, жоғарыда аталған зират-қорымдардың құлпытастары күннен-күнге құлап, сынып, жоғалып кету алдында тұр. Әсіресе, эпиграфикалық құлпытастардың жазулары өше бастаған. Сонымен қатар, құнды әрі түпнұсқалы жәдігерлерге бай өлкетану мұражайы дұрыс ғимаратқа көшіру шұғыл қажет. Мұражайдағы қазақтардың дәстүрлі тұрмыстық-шаруашылық жәдігерлері зерттеушілер үшін өте құнды.

Алғыс. Мақала ҚР ҒЖБМ Ғылым комитеті ИРН АР08857659 жобасы аясында орындалды. Сонымен қатар, Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейіне алғыс білдіреміз.

Information about authors:

S.E. Azhigali – Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology, Kazakhstan, Almaty.
E-mail: s.azhigali@gmail.com;

B.A. Ashim – Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology, Kazakhstan, Almaty,
E-mail: ashim.baglan@gmail.com.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Әжіғали С.Е., Әшім Б.Ә. XIX ғ. ортасы – XX ғ. басындағы Ақтөбе облысы мешіттерінің ерекшеліктері: 2019 жылғы Батыс Қазақстан кешенді этноархеологиялық экспедициясының кейбір нәтижелерінен // «XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми конференция материалдары. – Алматы: «Қазақ университеті», 2020. – 233–241 бб.

Бекназаров Р.А. Қазақтың дәстүрлі тас қашау өнері. – Алматы: Типография ОП, 2005. – 160 б.

Далама мешіт салдырған – артына мұра қалдырған Бірмағамбет ұста және ол тұрғызған мешіттер / Авторлары және құраст. Ж.О. Абуллина, Д.А. Абатова. – Ақтөбе: «Центр оперативной печати», 2016. – 22 б.

Дін сәулесін түсірген / Дайынд. Ж.О. Абуллина, Д.А. Абатова. – Ақтөбе: «Шұғыл баспа орталығы», 2018. – 35 б.

Қобда өңірінің діни қайраткерлері / Құраст. Ж.О. Абуллина, Д.А. Абатова. – Ақтөбе: «DA-MIR-IL», 2020. – 54 б.

Қазақ мешіттерінің және діни қайраткерлердің тарихы (XIX ғ. аяғы – XX ғ. басындағы Ақтөбе облысы материалдарының негізінде) / Ред. алқа С.Е. Әжіғали, А.Ә. Айталы, Н.А. Абдуллаев, Р.А. Бекназаров, Г.Б. Избасарова, Ә.Б. Шалманова, Қ. Рахбаев, Д.А. Сайынов. – Ақтөбе: «Қ. Жұбанов ат. АӨМУ баспа орталығы», 2016. – 100 б.

REFERENCES:

Джіғали С.Е., Дұсім В.Д. XIX ғ. ортасы – XX ғ. басындағы Ақтүбе облысы мешіттерінің ерекшеліктері: 2019 жылғы Батыс Қазақстан кеңесті этноархеологиялық экспедициясының кейбір нәтижелерінен [19 th century middle – 20 th century Features of the mosques of the Aktobe region in the beginning: from some results of the complex ethnoarchaeological expedition of West Kazakhstan in 2019]. // «XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми конференция материалдары. – Алматы: «Қазақ университеті», 2020. – 233–241 бб.

Бекназаров Р.А. Қазақтың дәстүрлі тас қашау өнері [Traditional Kazakh art of stone carving]. – Алматы: Типография ОР, 2005. – 160 б.

Далама мешіт салдырған – артына мұра қалдырған Бірмағамбет ұста және ол тұрғызған мешіттер [Birmagambet carpenter who built the Dalama Mosque – left behind a legacy and the mosques he built] / Авторлары және құраст. J.O. Abullina, D.A. Abatova. – Ақтүбе: «Сентр оперативной печати», 2016. – 22 б.

Дін сәулесін тасырған [The light of religion] / Дайынд. J.O. Abullina, D.A. Abatova. – Ақтүбе: «Шұғыл баспа орталығы», 2018. – 35 б.

Қобда аймағының діни қайраткерлері [Religious figures of Kobda region] / Құраст. J.O. Abullina, D.A. Abatova. – Ақтүбе: «DA-MIR-IL», 2020. – 54 б.

Қазақ мешіттерінің және діни қайраткерлердің тарихы (XIX ғ. аяғы – XX ғ. басындағы Ақтүбе облысы материалдарының негізінде) [History of Kazakh mosques and religious figures (on the basis of materials of the Aktobe region of the end of the 19th – beginning of the 20 th century)]/Red. алқа С.Е. Джіғали, А.Д. Аиталы, Н.А. Абдуллаев, Р.А. Бекназаров, Г.Б. Избасарова, Д.Б. Шалманова, Қ. Рахбаев, Д.А. Сайынов. – Ақтүбе: «Қ. Жұбанов ат. АЦМУ баспа орталығы», 2016. – 100 б.

МАЗМҰНЫ ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ӘДІСНАМА

Бұрханов Б.Б. КЕҢЕСТІК ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ИСЛАМНЫҢ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (ТАРИХНАМАЛЫҚ ШОЛУ).....	4
Кушқумбаев А.Қ., Уалиев Т.А. ЕР ЕДІГЕ ЖЫРЫНЫҢ ТАРИХНАМАСЫ (XIX ғ. II-жартысы – XX ғ. I-жартысы).....	15
Қапаева А.Т. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ 1921 – 1922 ЖЫЛДАРДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚТЫ ЗЕРТТЕУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-МЕТОДОЛОГИЯЛЫҚ ҰСТАНЫМЫ.....	27

ТАРИХ

Ағатай Ө.М. ҚАЗАҚ БАТЫРЛАР ЖЫРЛАРЫНДАҒЫ ДӘСТҮРЛІ ЖАҚ (ЖАЙ) ҚАРУЫ.....	41
Бекенова А.А. СОҒЫСТАН КЕЙІНГІ ОНЖЫЛДЫҚТАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ШАРУАЛАРЫНЫҢ КҮНДЕЛІКТІ ТҰРМЫСТАҒЫ МЕРЕКЕЛЕУ МӘДЕНИЕТІ (1945 – 1955).....	56
Дүйсенова Н.К., Смағұлов Б.Қ. 1930 – 1950 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ МУЗЕЙ САЛАСЫ ДАМУЫНЫҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ.....	70
Закарья Р. ЕУРОПАЛЫҚ МИГРАНТТАРДЫҢ КСРО-ҒА ҚОНЫС АУДАРУЫНЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫ, СОНДАЙ-АҚ ОЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ КАТЕГОРИЯЛАРЫ.....	81
Көкебаева Г.К., Шілдебай С.Қ., Стамшалов Е.И. 1967 ЖЫЛҒЫ ШЫМКЕНТ КӨТЕРІЛІСІ	98
Крупко И.В. ОТЫРАР КІТАПХАНАСЫНЫҢ БЕЙНЕ ЖӘНЕ НАРРАТИВ СЕМИОЗИСІ: ЖОҒАЛҒАН АҒАРТУШЫЛЫҚТЫ ІЗДЕСТІРУ БАРЫСЫНДА.....	112
Күнікеев А.Д., Жетпісбай Н.Ы. ЖОЛАМАН ТІЛЕНШІҰЛЫ БАСТАҒАН КӨТЕРІЛІС (1822 – 1840).....	126
Қалыбекова М.Ш. XX ҒАСЫРДЫҢ 30 – 50 ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІРІГЕЙЛІКТІ ЖОЮ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	138
Қасымова Д.Б. Ж. ШАЯХМЕТОВ ПЕН Д. ҚОНАЕВ ҚЫЗМЕТТЕРІНЕН ҚАЛАЙ КЕТТІ: ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ЕРЕКШЕ КЕЗЕҢДЕРІ.....	151
Қозыбаева М.М. СОҒЫСТАН КЕЙІНГІ КЕЗЕҢДЕ ҚАЗАҚСТАН КОЛХОЗДАРЫНЫҢ	

ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫ (1946 – 1953).....	163
Қуанбай О.Б. ҚҰЛСАРЫ БАТЫР – ДИПЛОМАТ, МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ (1715–1776).....	172
Құдайбергенова А.И., Мамытова С.Н., Көбеев Р.Ж. АШЫҚҚАН ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫНЫҢ АУЫП БАРҒАН ЖЕРДЕГІ ЖАҒДАЙЫ ТУРАЛЫ АРХИВТІК ДЕРЕКТЕРДЕН (1931 – 1933).....	185
Муканова Г.К., Байжуманова З.Б. БӨКЕЙХАНОВТЫҢ РЕДАКТОРЛЫҒЫНДАҒЫ «БАХАИЗМ» ЖАЙЛЫ ДӘРИСТЕР ЖӘНЕ СМАҒҰЛ СӘДУАҚАСОВТЫҢ «ОҚУЛЫҚ ЖАЗБАЛАРЫ».....	196
Нурсултанова Л.Н., Еркін А.Е. ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ ТАЯУ ШЫҒЫСТЫҢ САЯСИ – ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ: ТАРИХИ-ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІ.....	206
Оразов Р.Е., Сатенова М.Р. АХМЕТ БАЙТҰРСЫНОВ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫ.....	217
Оспанов Н.М. КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ БҰҰ-ДАҒЫ ӘСКЕРИ ТҮТҚЫНДАРДЫ РЕПАТРИАЦИЯЛАУ МӘСЕЛЕСІНЕ ҚАТЫСТЫ САЯСАТЫ.....	228
Ошан Ж. ҚЫТАЙ ЖАЗБАЛАРЫНДАҒЫ ЕЛТЕРІС ҚАҒАН ТУРАЛЫ ШІНАРА МӘЛІМЕТТЕР.....	238
Сарманова С.Р., Қозыбаева М.М., Маслов Х.Б. ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ БІРЕГЕЙЛІГІН ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	249
Сманова А.М. АХМЕТ ЗӘКИ УӘЛИДИДІҢ ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТІ ЖӘНЕ ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ КӨЗҚАРАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ.....	257
Стась И.Н., Нурбаев Ж.Е., М.М. Козыбаева АҚМОЛА ҚАЛАСЫНДАҒЫ ХІХ Ғ. ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ – ХХ Ғ. БАСЫНДАҒЫ ҒИБАДАТХАНА ҚҰРЫЛЫСЫНЫҢ ТАРИХЫНАН (ФОТОҚҰЖАТТАР МАТЕРИАЛДАРЫНДАҒЫ СӘУЛЕТТІК ТАЛДАУ).....	266
Ш.Б. Тілеубаев, С.Г. Белоус, Н.Н. Құрманалина, А.Н. Конкабаева ХХ ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ ҰЙЫМДАР МЕН ҰЛТЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ МУЗЕЙ ІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ.....	277
Түрсүн Х.М., Шаметов С.Т., Исаев М.С. ИСЛАМДЫҚ ЖӘНЕ ХРИСТИАНДЫҚ ЖЕРАСТЫ МІНАЖАТ ОРЫНДАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТІНДЕГІ ОРТАҚ БЕЛГІЛЕР.....	289
Ханна Матт ЖАҒАҢДЫҚ ӘСКЕРИ ТҮТҚЫНДАУ ҚҰБЫЛЫСЫ БІРІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫС КЕЗІНДЕ: ТҮРКІСТАН ТӘЖІРИБЕСІ (1914 – 1916).....	301

Черепанов К.В.

Д.А. ҚОНАЕВТЫҢ АЛМАТЫНЫҢ ЕЛОРДАЛЫҚ
КЕЛБЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ.....314

Шакиева А.С.

ОТАН ТАРИХЫНДАҒЫ ЖОШЫ ҰЛЫСЫНЫҢ ЗЕРТТЕЛУІ:
КЕҢЕСТІК КЕЗЕҢ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ ТАРИХ (САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ).....329

Шотанова Ғ.А., Өжкенев Е.М., Жұмаділ А.Қ.

БӨКЕЙ ОРДАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚТАР:
ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДЫ ЖАҢҒЫРТУДЫҢ БАСТАЛУЫ.....340

АНТРОПОЛОГИЯ

Әжіғали С.Е., Әшім Б.Ә.

БАТЫС ҚАЗАҚСТАН КЕШЕНДІ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ-ЭТНОАРХЕОЛОГИЯЛЫҚ
ЭКСПЕДИЦИЯСЫНЫҢ 2021 ЖЫЛЫ ҚОБДА ӨЛКЕСİNДЕ ЖҮРГІЗГЕН ЗЕРТТЕУЛЕРІ.....353

Ганиева А., Ананьевская Е., Хасенова Б.

ҚАЗАҚ ҚЫСТАУЫНЫҢ ЗАТТЫҚ ТОПТАМАСЫ:
АҚМОЛА ӨҢІРІНДЕГІ ДАЛАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР МАТЕРИАЛДАРЫ БОЙЫНША.....361

Кулагина Е.В., Смағұлов Б.Қ., Болсынбек Т.Н.

ОМБЫ ӨЛКЕТАНУШЫСЫ СЕРГЕЙ РОМАНОВИЧ ЛАПТЕВТИҢ ЖОЛ ЕСТЕЛІКТЕРІНДЕГІ
ҚАЗАҚТЫҢ ДӘСТҮРЛІ МӘДЕНИЕТІНЕ
ҚАТЫСТЫ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ МӘЛІМЕТТЕР.....370

Рогожинский А.Е., Камалдинов И.Р.

ОРТАҒАСЫРЛЫҚ АСПАРА ЖӘНЕ ШАРУАШЫЛЫҚ ҚАЛАЛАРЫ
(2021 – 2022 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ АЛДЫН-АЛА НӘТИЖЕЛЕРІ).....384

МЕРЕЙ ЖАС

Алдажуманов Кайдар Сейсембаевұлы – 80 жас.....393

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ МЕТОДОЛОГИИ

- Б.Б. Бурханов**
О НЕКОТОРЫХ СПЕЦИФИЧЕСКИХ ЧЕРТАХ ИСЛАМА
В СОВЕТСКОЙ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ (ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР).....4
- А.Қ. Кушкумбаев, Т.А. Уалиев**
ИСТОРИОГРАФИЯ ЭПОСА ЕР ЕДІГЕ ВО II ПОЛОВИНЕ XIX – I ПОЛОВИНЕ XX ВВ.....15
- А.Т. Капаева**
ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ
К ИЗУЧЕНИЮ ГОЛОДА 1921 – 1922 ГГ. В КАЗАХСТАНЕ.....27

ИСТОРИЯ

- У.М. Агатай**
ТРАДИЦИОННОЕ ОРУЖИЕ ЛУК В КАЗАХСКОМ ГЕРОИЧЕСКОМ ЭПОСЕ.....41
- А.А. Бекенова**
КУЛЬТУРА ПРАЗДНОВАНИЯ В ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ
КРЕСТЬЯН КАЗАХСТАНА В ПОСЛЕВОЕННОЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ (1945-1955).....56
- Н.К. Дуйсенова, Б.Қ. Смагулов**
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ МУЗЕЙНОЙ
СФЕРЫ В КАЗАХСТАНЕ В 1930-Х – 1950-Х ГГ.....70
- Р. Закарья**
ПРЕДПОСЫЛКИ МИГРАЦИИ В СССР ЕВРОПЕЙСКИХ МИГРАНТОВ,
А ТАКЖЕ ИХ ОСНОВНЫЕ КАТЕГОРИИ.....81
- Г.К. Кокебаева, С.К. Шилдебай, Е.И. Стамшалов**
ЧИМКЕНТСКОЕ ВОССТАНИЕ 1967 ГОДА.....98
- И.В. Крупко**
СЕМИОЗИС ОБРАЗА И НАРРАТИВА ОТРАРСКОЙ БИБЛИОТЕКИ:
В ПОИСКАХ УТРАЧЕННОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ.....112
- А.Д. Куникеев, Н.Ы. Жетписбай**
ВОССТАНИЕ ПОД РУКОВОДСТВОМ ЖОЛАМАНА ТЛЕНШИЕВА (1822-1840).....126
- М. Калыбекова**
ПРОБЛЕМЫ РАЗРУШЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ
ИДЕНТИЧНОСТИ В 30-50-Е ГОДЫ XX ВЕКА.....138
- Д.Б. Касымова**
КАК «УХОДИЛИ» СО СВОИХ ПОСТОВ Ж. ШАЯХМЕТОВ
И Д. КУНАЕВ: ОБЩЕЕ И ОСОБЕННОЕ.....151
- М.М. Козыбаева**

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КОЛХОЗОВ КАЗАХСТАНА В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД (1946-1953).....	163
О.Б. Қуанбай КУЛСАРЫ БАТЫР – ДИПЛОМАТ, ГОСУДАРСТВЕННЫЙ И ОБЩЕСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ (1715-1776).....	172
А.И. Кудайбергенова, С.Н. Мамытова, Р.Д. Кубеев ИЗ АРХИВНЫХ ДАННЫХ О ПРЕБЫВАНИИ КАЗАХСКИХ ГОЛОДОБЕЖЕНЦЕВ НА МЕСТАХ ОТКОЧЕВКИ (1931-1933).....	185
Г.К. Муканова, З.Б. Байжуманова ЛЕКЦИЯ ПО «БЕХАИЗМУ», РЕДАКТОР БУКЕЙХАНОВ И «ПИСАНИЕ УЧЕБНИКОВ» СМАГУЛОМ САДВОКАСОВЫМ.....	196
Л.Н. Нурсултанова, А.Е. Еркін ПОЛИТИКО – ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАЗАХСТАНА И БЛИЖНЕГО ВОСТОКА: ИСТОРИКО – ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	206
Р.Е. Оразов, М.Р. Сатенова АХМЕТ БАЙТУРСЫНОВ И КАЗАХСКОЕ ОБЩЕСТВО.....	217
Н.М. Оспанов ПОЛИТИКА СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ООН В ОТНОШЕНИИ ПРОБЛЕМЫ РЕПАТРИАЦИИ ВОЕННОПЛЕННЫХ.....	228
Ж. Ошан ЧАСТИЧНАЯ ИНФОРМАЦИЯ ОБ ЭЛЬТЕРИС-ХАНЕ В КИТАЙСКИХ ИСТОЧНИКАХ.....	238
С.Р. Сарманова, М.М. Козыбаева, Х.Б. Маслов АЛИХАН БУКЕЙХАН И ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ЭТНИЧЕСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ КАЗАХОВ.....	249
А. Сманова НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИХ УСТАНОВОК АХМЕТА ЗАКИ ВАЛИДИ.....	257
И.Н. Стась, Ж.Е. Нурбаев, М.М. Козыбаева ИЗ ИСТОРИИ ХРАМОВОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В Г. АКМОЛИНСК ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВЕКОВ (АРХИТЕКТУРНЫЙ АНАЛИЗ НА МАТЕРИАЛАХ ФОТОДОКУМЕНТОВ).....	266
Ш.Б. Тілеубаев, С.Г. Белоус, Н.Н. Курманалина, А.Н. Конкабаева ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И НАЦИОНАЛЬНОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ МУЗЕЙНОГОДЕЛА В НАЧАЛЕ XX ВЕКА.....	277
Х.М. Турсун, С.Т. Шаметов, М.С. Исаев ОБЩИЕ ЧЕРТЫ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИСЛАМСКИХ И ХРИСТИАНСКИХ ПОДЗЕМНЫХ МОЛИТВЕННЫХ МЕСТ.....	289

Ханна Матт

ГЛОБАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН ВОЕННОГО ПЛЕНА
В ПЕРИОД ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ: ОПЫТ ТУРКЕСТАНА (1914 – 1916).....301

К.В. Черепанов С.Е. Ажигали, Б.А. Ашим

НЕКОТОРЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЙ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ
КОМПЛЕКСНОЙ ЭТНОГРАФО-ЭТНОАРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ
ЭКСПЕДИЦИИ 2021 ГОДА В ХОБДИНСКОМ РЕГИОНЕ.....314

А.С. Шакиева

ИССЛЕДОВАНИЕ УЛУСА ДЖУЧИ В ИСТОРИИ ОТЕЧЕСТВА:
СОВЕТСКИЙ ПЕРИОД И СОВРЕМЕННАЯ ИСТОРИЯ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....329

Г.А. Шотанова, Е.М. Ужкенов, А.К. Жумадил КАЗАХИ БУКЕЕВСКОЙ ОРДЫ:

НАЧАЛО МОДЕРНИЗАЦИИ ТРАДИЦИОННОГО ОБЩЕСТВА.....340

АНТРОПОЛОГИЯ

С.Е.Ажигали, Б.А. Ашим

НЕКОТОРЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЙ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ КОМПЛЕКСНОЙ
ЭТНОГРАФО-ЭТНОАРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ 2021 ГОДА В ХОБДИНСКОМ
РЕГИОНЕ.....353

А. Ганиева, Е. Ананьевская, Б. Хасенова

ПРЕДМЕТНАЯ КОЛЛЕКЦИЯ КАЗАХСКОГО КЫСТАУ:
ПО МАТЕРИАЛАМ ПОЛЕВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В АКМОЛИНСКОМ ПРИИШИМЬЕ.....361

Е.В. Кулагина, Б.Қ. Смагулов, Т.Н. Болсынбек

ЭТНОГРАФИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ПО ТРАДИЦИОННОЙ КУЛЬТУРЕ КАЗАХОВ
В ПОЛЕВЫХ ЗАМЕТКАХ ОМСКОГО КРАЕВЕДА СЕРГЕЯ РОМАНОВИЧА ЛАПТЕВА.....370

А.Е. Рогожинский, И.Р. Камалдинов

СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ГОРОДИЩА АСПАРА И ШАРУАШЫЛЫК
(ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЙ В 2021 – 2022).....384

ЮБИЛЕЙ

Алдажуманов Кайдар Сейсембаевич – 80 лет.....393

CONTENTS

THEORY OF METHODOLOGY

B.B. Burkhanov ON SOME SPECIFIC FEATURES OF ISLAM IN SOVIET CENTRAL ASIA (HISTORIOGRAPHICAL REVIEW).....	4
A.K. Kushkumbayev, T.A. Ualiyev HISTORIOGRAPHY OF YER YEDIGE EPIC IN 2 ND HALF OF 19 – 1 ST HALF OF 20 CC.....	15
A.T. Капаева THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF THE FAMINE OF 1921–1922. IN KAZAKHSTAN.....	27

HISTORY

O.M. Agatay A BOW AS A TRADITIONAL WEAPON IN THE HEROIC EPICS OF THE KAZAKHS.....	41
A.A. Bekenova CULTURE OF CELEBRATION IN THE EVERYDAY LIFE OF THE PEASANTS OF KAZAKHSTAN IN THE POST-WAR DECADE (1945-1955).....	56
N.K. Düisenova, B.Q. Smagulov SOME ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE MUSEUM SPHERE IN KAZAKHSTAN IN THE 1930S – 1950S.....	70
R. Zakarya PREREQUISITES FOR MIGRATION OF EUROPEAN MIGRANTS TO THE USSR, AS WELL AS THEIR MAIN CATEGORIES.....	81
G.K. Kokebayeva, S.K. Shildebai, E.I. Stamshalov SHYMKENT UPRISING OF 1967.....	98
I.V. Krupko SEMIOSIS OF THE IMAGE AND NARRATIVE OF THE OTRAR LIBRARY: IN SEARCH OF THE LOST ENLIGHTENMENT.....	112
A.D. Kunikeev, N.N. Zhetpisbay THE UPRISING LED BY ZHOLAMAN TLENSHIEV (1822 –1840).....	126
M. Kalybekova PROBLEMS OF THE DESTRUCTION OF NATIONAL IDENTITY IN THE 30-50s XX CENTURY.....	138

D. Kassymova HOW Z. SHAYAKHMETOV AND D. KUNAYEV LEFT THEIR POSTS: COMMON AND PARTICULAR.....	151
M.M. Kozybayeva SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COLLECTIVE FARMS OF KAZAKHSTAN IN THE POST-WAR PERIOD (1946 – 1953).....	163
O. Kuanbay KULSARY BATYR – DIPLOMAT, STATE AND PUBLIC ACTOR (1715 – 1776).....	172
A.I. Kudaibergenova, S.N. Mamytova, R.D. Kubeyev FROM ARCHIVAL DATA ON THE STAY OF THE KAZAKH FAMINE REFUGEES IN THE MIGRATION DESTINATIONS (1931 – 1933).....	185
G.K. Mukanova, Z.B. Baizhumanova LECTURE ON "BEHAISM", EDITOR BUKEIKHANOV AND "WRITING TEXTBOOKS" BY SMAGUL SADVOKASOV.....	196
L.N. Nursultanova, A.E. Erkin POLITICAL AND ECONOMIC COOPERATION OF KAZAKHSTAN AND THE MIDDLE EAST: HISTORICAL AND CHRONOLOGICAL ASPECT.....	206
R.E. Orazov, M.R. Satenova AKHMET BAITURSYNOV AND KAZAKH SOCIETY.....	217
N.M. Ospanov THE POLICY OF THE SOVIET UNION IN THE UN WITH RESPECT TO THE PROBLEM OF REPATRIATION OF PRISONERS OF WAR.....	228
Zh. Oshan PARTIAL INFORMATION ABOUT ELTERIS KHAN IN CHINESE SOURCES.....	238
S.R. Sarmanova, M.M. Kozybayeva, K.B. Maslov ALIKHAN BUKEIKHAN AND THE DEVELOPMENT OF THE ETHNIC IDENTITY OF THE KAZAKHS.....	249
A. Smanova SCIENTIFIC ACTIVITY AND FORMATION OF THE WORLDVIEW OF AKHMET ZAKI UALIDI.....	257
I.N. Stas, Zh.Y. Nurbayev, M.M. Kozybayeva FROM THE HISTORY OF TEMPLE CONSTRUCTION IN AKMOLINSK IN THE SECOND HALF OF THE 19 TH – EARLY 20 TH CENTURIES (ARCHITECTURAL ANALYSIS ON THE MATERIALS OF PHOTOGRAPHIC DOCUMENTS).....	266
Sh.B. Tleubayev, S.G. Belous, N.N. Kurmanalina, A.N. Konkabayeva ACTIVITIES OF PUBLIC ORGANIZATIONS AND NATIONAL INTELLIGENTIA ON THE ORGANIZATION OF MUSEUM BUSINESS IN THE BEGINNING OF THE XX CENTURY.....	277
H.M. Tursun, S.T. Shametov, M.S. Isaev COMMON FEATURES IN THE CONSTRUCTION AND OPERATION OF ISLAMIC AND CHRISTIAN UNDERGROUND PRAYER PLACES.....	289

Hanna Matt

GLOBAL CAPTIVITY IN THE FIRST WORLD WAR:
PRISONERS OF WAR IN TURKESTAN, 1914 – 1916.....301

K. Cherepanov

THE ROLE OF D. A. KUNAEV IN SHAPING THE CAPITAL IMAGE OF ALMATY.....314

A. Shakiyeva

THE STUDY OF THE JOCHI ULUS IN THE HISTORY OF THE FATHERLAND:
THE SOVIET PERIOD AND MODERN HISTORY (COMPARATIVE ANALYSIS).....329

G.A. Shotanova, E.M. Uzhkenov, A.K. Zhumadil

KAZAKHS OF THE BUKEY HORDE: THE BEGINNING
OF MODERNIZATION OF TRADITIONAL SOCIETY.....340

ANTHROPOLOGY

S.E. Azhigali, B.A. Ashim

SOME RESEARCH RESULTS OF THE WEST KAZAKHSTAN INTEGRATED ETHNOGRAPHIC AND
ETHNOARCHAEOLOGICAL EXPEDITION IN 2021 IN THE KHOBDA REGION.....353

A. Ganieva, E. Ananyevskaya, B. Khassenova

COLLECTION OF FINDS OF THE SETTLEMENT OF BOZOK II IN THE NORTHERN
SARYARKA.....361

Y.V. Kulagina, B.Q. Smagulov, T.N. Bolsynbek

SOME ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE MUSEUM
SPHERE IN KAZAKHSTAN IN THE 1930S – 1950S.....370

A.E. Rogozhinsky, I.R. Kamaldinov

MEDIEVAL CITY-SITES ASPARA AND SHARUASHYLYK
(PRELIMINARY RESULTS OF RESEARCH IN 2021 – 2022).....384

ANNIVERSARY

Aldazhumanov Kaidar Seisembayevich – 80 years old.....393

Редакцияның мекен-жайы:

050010, Қазақстан Республикасы
Алматы қ., Шевченко көш., 28,
ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
«edu.e-history.kz» журналының редакциясы
Телефон: +7 (727) 261-67-19
E-mail: edu.history@bk.ru
Электрондық мекен-жайы: www.edu.e-history.kz

Журнал 2013 жылдан бастап шығады.

Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркеліп, № 14602-ИА куәлігіне ие болды.